

Avanduse Valla Kaja

NR.9 (104)

NOVEMBER 2004

VAHVAT MADRIPÄEVA, TOREDAT KADRIPÄEVA

Mõlemad tähtpäevad on oma nime saanud kirikukalendrist. Esimene on seotud piiskop Martinuse, teine pühakuks kuulutatud Katariina surmapäevaga. Mõlema päeva tähenduses ja tähistamises on palju ühist.

See on talveks valmistumise aeg. Nende tähtpäevade kombestik võib leida ka sugemeid hingedeajast. Mardipäev (meestepüha) on enam seotud viljaõnnega, kadripäev (naistepüha) karjaõnnega.

Meie aja kombestikku kuulub mardi- ja kadrihane söömine, kusjuures lind praetakse tervelt ning antakse ka niimoodi lauale. See komme on meile tulnud Lääne-Euroopast ning pikkamööda kodunenud. Kui peremees söi liha hobusetallis, usuti hobused tugevad ja terved olevat.

Paljude vanasõnade taga peitub mõte, et ilmad on nüüd väga muutlikud: mart matab,

kadri katab; mart must, kadri valge. Lõuna-Eestis usuti, et kui mardipäeval on juba hanged, tuleb järgmisel aastal hea viljasuvi. Vanarahva uskumuse järgi on kadripäeva ikka sula. Tasuks jälgida kas see ikka paika peab.

Maskeeritult gruppidega perest peresse käimine ning andide kogumine on maailmas laialt tuntud.

Kes käivad mardi- ja kadrisandiks?

Veel 19. sajandi keskpaigas ja 20. sajandi algupoolel peeti Lääne-Eestis seda ainult poiste pärusmaaks. Mujal oli tüüpiline seltskond noored: poisid ja tüdrukud. Sandiks käidi gruppide viisi. Viimasel saja aasta jooksul on komme levinud ka linnadesse. Viimastel aastakümnetel on sagedasemad käijad 4- kuni 14-aastased, kusjuures tüdrukud ja poisid eelistavad käia eraldi.

NOORTEKAGA PAINTBALLI MÄNGIMAS

Oktoobri alguses käisime Paintballis, kuid enne seda veel Megazone'is. Olime ruumis, kus oli küll pime, kuid samas helendasid labürindid ja graffitid. See oli väga vinge - meil olid seljas vestid, mille sisse olid ehitatud arvutid, käes püss, mis kujutas endast laserit.

Meid jaotati rühmadesse - rohelisteks ja punasteks. Kui lasime õlga, teenisime 50 punkti, lasime selga - 100 punkti, kõhtu - 200 punkti. Korraga oli labürindis

ühaksa inimest, edukamaks osutus Jaan Ahlberg, kes teenis 25 minutit Megazone'i tasuta kasutust.

Paintballis oli ülitore. Samamoodi moodustati rühmad - mustad ja rohelised. Siis anti meile kiivrid, kostüüm ning relv, kuhu sisse käisid pisikesed toiduvärviga täidetud kuulid. Mänge toimus mitu ning kõik need olid seotud lippudega, mida pidi ühest baasist teise viima. Kuule oli piiratud koguses, ent kõik 2000 kuuli

kasutati ära. Paintballis sai esimese koha Andre Niit, talle kingiti medal.

Pärast käisime veel Saku Suurhallis, kus Silvi Sirelpuu vend Aivar tegi meile väikese ekskursiooni. Saku Suurhallis külastasime sportlaste baari, kus oli seinal jalgpallurite särke ning laes rippusid ühed suusad ning tossud.

TÄNA LEHES

Vallavalitsus, lk 3

Vallavolikogu, lk 4

Eakad tegutsevad, lk 5

Kuulutused, lk 5

Kirikuteated, lk 6

*Jätkub Simuna

piirkonna ajalugu, lk 2

*Vallavalitsus annab

teada, lk 3

*Kuidas kinnitada

metsakava, lk 4

*Taidlusrühmad

jätkavad tööd, lk 5

Pärast saime veel natuke hobuste showd vaadata. Päev oli väga väsitav kuid lõbus!

Kelly ja Veronika

SIMUNA PIIRKONNA AJALUGU

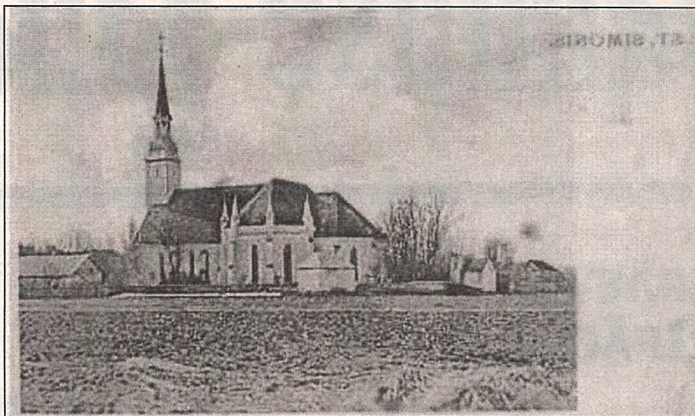
Helmut Joonuks

Suure grupi moodustavad need naljandid ja muistendid, milles pilgatakse mõisasaksu ja näidatakse talumeest kangelasena.

"Sallas oli puuduliku mõistusega sant Juhan. Võtt kepi või käru järgi, mängind hobust. Oma sõiduga jõudnud Riia kubeneri lossi ette. Läänud kubeneri juurde, et tema on ka Tammikust, kus kubeneri päris kodu oli. Tema tahab koju minna, ei oska enam. Kuberner muidu mehest lahti ei saa, and siis oma vana mundri selga, käskind neli hobust tõlla ette panna. Sant Juhan tõlda. Igas postijaamas vahetatud hobuseid kuni Tammikuni välja. Postijaamas teatati, et kuberner tuleb: Kõik olnud väljas rivis. Kuller käis ees. Sant Juhan sõit kubeneri maja ette. Proua lüend käsi kokku. Juhan pist jooksu Väike-Tammiku poole. Käis veel kaua aega selle ülikonnaga". (Hilda Sillaste 1908 Võhmetu, 1963)

Isekast kuberneriprouast räägitakse järgmist lugu: "1878. aastal ehitatud Tartu - Tapa raudteed. Noh, olid juba mõned rongid sõitnud, kui Tammiku proua mõtles ka Tartu sõita. Hakanud minema. Ei jõudnud veel ülesõidulegi, kui märkas, et rong läks. Hakanud siis karjuma: "Pea kinni! Pea kinni! Ma olen Tammiku proua." (Aleksander Arumaa 68. aastane - Anne Miglai 15. aastane 1961).

"Salla mõisas tehtud pisuhända. Poisid peksnud rehte ja tahtnud rukkeid kõrtsi viia, et nende eest viina saada. Neil olnud paha opman, see hulkunud iga öösi kõrtsi ja rehe vahet. Kui mõne poisi rukkiketiga kätte saand, selle viind rehetuppa ja and 25 kepihoopi. Poisid pidanud aru, et teeme vanamehele pisuhända. Üks toond kodunt püksid, palaka võtt kepiiga õlale, kepi otsa pand kaabu, et tulge appi, pisuhänd tuleb rukkeid võtma. Poisid jooksnud rehest välja, ise karjunud: võtke pisuhänd kinni! Pisuhänd ise pand Laane kõrtsi poole. Kui saand opmani kohta, lüünd opmani jalaga pikali.

Poisid juoksnud järele ja igaüks, kes opmani kohta saand, see and jälle vardaga kõlaku. Pisuhänd üpand üle kraavi ja juest Peetla puele. Poisid tulnud tagasi, ise ütlesid: "Külla me andsime pisuhännale!" Opman old surmani ehmatand ja hakand poisse paluma, viige teda ka rehe juurde. Poisid viinud. Aga opman ei julge enam rehe juurest mõisa juurde minna. Opmann lubanud kummalegi poisile toobi piiritust, kes teda mõisa saadab. Noja, poisid siis võtnud vardad õlale ja saatnud opmani mõisa. Taga teised poisid viinud vilja kõrtsi, saand viina. Sest saat põle opman tie piale enam ulkuma läind. Sie on nüid üks 200-300 aastat tagasi. Minu vanaisa oli ise siis nende poiste hulgas." (Anna Viirmann 69. aastane, Õie Rohtmaa 14. aastane 1960).

"Lasinurme parun sõitnud mööda maanteed. Külapoisid tahtnud parunit kimbutada. Heitnud lõõtsmoonikuga kraavi pikali. Kui parun mööda sõit, tõmmand lõõtsmoonikuga lorts-lorts-lorts. Oh sa mu meie, kui hobused panid lõhkuma! Ennem ei peatunud kui mõisa seina juures. Parun oli imekombel ikka terveks jäänud." (Adele Kaljuste 69. aastane - Liina Kink 16. aastane, 1961).

"See lugu juhtus Mõisamaa mõisas, kus oli väga kuri kubjas. Ta ei olevat sallinud, et künnimehed hobused seisma jätavad ja ühtepuhku juttu ajavad. Võtnud ühe teomehe, kelle süüks arvas neid

seisakuid, teiste juurest kündmast ära ja pannud teda üksinda kraavide peale hagu raiuma. Ent mees hakkas ikka jälle kupjale vingerpussi mängima. Võtnud ennast ihualasti ja hakanud kalps ja kalps üle kraavi hüppama. Künnimehed pidanud hobused kinni ja rääkinud omavahel, et nüüd on küll Villem lolliks läind, lähme vaatame, mis tal viga on. Kui teised künnimehed sinna jõudsid, hakkas Villem ruttu riietuma ja küsinud meestelt: "Noh, mis teil viga, et siia tulite?" Seda oli trehvand kubjas nägema ja ütelnud: "Oled kus sa oled, aga ikka kutsud oma vempudega künnimehed enda juurde ja viidad tööaega." Seejärel pannud ta mehe teiste juurde kündma". (Kalle Pohlak - Albert Pohlak, 1959)

J. Kahku oma raamatus "Eesti talurahva võitlus vabaduse eest" kirjutab: "1825. aasta 9. juunil lasknud Paasvere mõisa teomes Kärneri Hansu Johannese Jaan, kui valitseja teda peksta tahtnud, mõisniku andmeil kuulda järgmise ähvarduse: "Parem on kõik töö maha jätta, metsadesse minna ja seal omale eluülespidamist muretseda, kui edasi mõisa teenida, kus ainult peksta saab." 1947. aastal jutustas Juhan Rääk Avanduselt: "Sie oli veel iljaaegu, üks kuuskümmend aastat tagasi. Riigi puolt oli kielatud peksmine, aga Avanduse mõisnik, üks krahv, peksis ikke. Jaagup Vilkes Määrast löi pingi lõhki, ütles: kes tuleb peksuma, selle maha lõön. Ma olin veel viieteistkümnep-

aastane, kui Avanduse mõisas oli aagrehhi kohus. Mõisnik ise andis pekstu kolmkümmend uopi (nii palu viel lubati tal anda). Kui tahtis rohkem anda, saatis aagrehhi juurde. Sie andis 80-100 uopi. Sirevere külast Indrek Org sai Salla aagrehhi juures 80 uopi. Oli ühe poisikese käest tie pial piitsa ära võtt. Aksli poisid läksid õpetaja õunaaeda ja õunapuul läks lõhki. Tuli välla, et poisid käisid. Õpetaja andis vallakohtusse. Kohus mõistis 25 uopi kummalegi. Peksupingi piale tõmmati upakile, püksid maha ja kassakas ehk kohtutiener, sie oli siis peksja. Kasevitstega anti. Viie uobiga oli ihu nii lõhki, et veri juoksis. Irm kõvasti löi. Ise viel kiitis: "Kui panen poidla piale vat siis alles annan. Seda kassakat lubati küll maha lüia, aga kiegi ei lüend, elas surmani. Peksupingid olid samas tuas, kus kohutki peeti. Sie oli vallakohus. Aagrehhi juures olid peksutallid. Kui pingi pial paigal ei seist, teine istus kaksiti kaela piale."

Kuberner muidu mehest lahti ei saa, and siis oma vana mundri selga, käskind neli hobust tõlla ette panna.

"Parem on kõik töö maha jätta, metsadesse minna ja seal omale eluülespidamist muretseda, kui edasi mõisa teenida, kus ainult peksta saab."